

กลุ่มอาการวัยทอง และการรักษาโดยการแพทย์แผนไทย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณวิระสิงห์ เมืองมั่น

ภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพฯ 10400

เมื่อคนมีวัยสูงขึ้น ความเสื่อมของร่างกายและจิตใจก็เกิดขึ้น ทำให้เกิดอาการต่างๆที่เรียกกันว่าอาการในหญิงวัยหมดประจำเดือน อาการในชายสูงวัยหรืออาการในชายหญิงวัยทอง อาการเหล่านี้อาจไม่ปรากฏมาก่อนในวัยหนุ่มสาว และเกิดอาการได้ทุกระบบเช่น อารมณ์แปรปรวน นอนไม่หลับ หงุดหงิดง่าย ซีดมโห ซีดลม อาหารไม่ค่อยย่อย ท้องอืดเพื่อบ่อย เรอบ่อย ผายลมบ่อย ท้องผูก ใจสั่นเต้นไม่เป็นจังหวะ ปวดศีรษะบ่อย วิงเวียน เป็นลมง่าย เหนื่อยง่าย เหนื่อยหอบ ปัสสาวะบ่อย ปัสสาวะแสบขัด ไม่ค่อยสุด กะปริบกะปรอย ปวดหลังบ่อย ปวดข้อ ปวดเข่า ร้อนผิวน้ำ มีเหงื่อออกโดยไม่มีเหตุ ความรู้สึกทางเพศเสื่อมลดถอยลงไปจนถึงกับไม่มี ความรู้สึกทางเพศเลย อาการเหล่านี้ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานต่อคนไข้อย่างมาก เป็นเหตุให้เขาแสวงหาการรักษาทั้งทางการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทย (การแพทย์แผนโบราณ)

การแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์แผนโบราณ เป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการรักษาป้องกันโรค ตามแบบที่ได้สืบทอดมาแต่โบราณนับพันปี โดยมีพื้นฐานมาจากอายุรเวทของอินเดีย ผสมผสานเข้ากับภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านตามการรักษาของท้องถิ่น ประกอบขึ้นมาเป็นขบวนการบำบัดรักษาป้องกันโรค จนกลมกลืนเข้ากับท้องถิ่น นับเป็นวัฒนธรรมของชาติ สมควรที่จะได้รับการรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติสืบทอดไป การรักษาที่ดีคือการนำสิ่งนั้นๆมาใช้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชาติ ในปัจจุบันนี้ความสามัคคีของคนในชาติถือเป็น

เรื่องเร่งด่วนที่ต้องปฏิบัติกัน ในวงการแพทย์ก็เช่นกัน เป็นการสมควรที่จะผนวกแพทย์ทั้งสองแผน (แผนปัจจุบันและแผนไทย) เข้าไว้ด้วยกัน ร่วมกันพัฒนาเคียงบ่าเคียงไหล่เพื่อจุดหมายเดียวกันคือ คนในชาติมีสุขภาพดี เป็นพลังเข้มแข็งให้กับชาติไทย มีความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ

แพทย์แผนไทยคือ วัฒนธรรมของชาติไทย ซึ่งคนรุ่นนี้จะต้องปฏิบัติเพื่อสืบทอดให้คนรุ่นหลังต่อไป เป็นการทดแทนบุญคุณของบรรพบุรุษไทยที่รักษาวัฒนธรรมนี้ไว้ให้เรา และช่วยรักษาเอกราชให้แก่ชาติไทยเราตลอดมาจนถึงทุกวันนี้

ทฤษฎีของความสมดุลในธาตุทั้งสี่

ก่อนจะพูดถึงการรักษา แพทย์และคนไข้ต้องเข้าใจทฤษฎีของแพทย์แผนไทยก่อนว่าร่างกายมนุษย์เราประกอบด้วยธาตุทั้งสี่มาประชุมกัน ได้แก่ธาตุดิน (ของแข็งๆเช่น เนื้อหนัง กระดูก) น้ำ (ของเหลวเช่น น้ำ น้ำมัน น้ำลาย เสมหะ) ลม (สิ่งที่เคลื่อนไหวได้ เช่น ลมในท้อง การเต้นของหัวใจ ลมภายนอกตัว) และไฟ (ความร้อนเผาผลาญอาหาร ความร้อนของร่างกาย ความร้อนนอกตัว) เมื่อธาตุทั้งสี่สมดุล ร่างกายก็อยู่ได้ ดำเนินชีวิตต่อไปได้ ทุกธาตุทุกส่วนของร่างกายทำงานตามหน้าที่ของตนตามธรรมชาติ แต่เมื่อใดที่ความสมดุลของธาตุทั้ง 4 เสียไปก็จะเกิดวิปริตหรือเกิดโรคภัยไข้เจ็บ ดังอาการต่างๆของแต่ละโรคที่เราทราบกันอยู่ และสิ่งที่ทำให้ร่างกายเสียสมดุลก็จะประกอบด้วยอายุที่สูงขึ้น พฤติกรรมที่เบี่ยงเบน เช่น กินอาหารไม่ถูกต้อง กินไม่ตรงเวลา อาหารมีพิษ การ

พยายามทำงานหรือออกกำลังกายมากเกินไป (หรือไม่ออกกำลังกายเลย) การไม่ขับถ่ายหรือการอั้นอุจจาระ ปัสสาวะ การอยู่ในที่อากาศแปรปรวน (หนาวจัด ร้อนจัด ฝนชุก) การที่ไม่ควบคุมอารมณ์ให้เป็นปกติ และที่เกี่ยวกับกรรมคือ สิ่งที่เป็นพันธกรรมอย่างหนึ่ง หรือสิ่งที่เราเองกระทำขึ้นในวันที่แล้วๆมา อีกอย่างหนึ่งจะเห็นได้ว่าทฤษฎีนี้ไม่มีกล่าวถึงเชื้อโรคเลย ซึ่งต่างกับแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งจะกล่าวถึงทฤษฎีของการติดเชื้อตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

การแพทย์แผนไทยให้ความสำคัญของธาตุเป็นอย่างมาก อันเป็นพื้นฐานของการเกิดโรค ใช้คำว่าธาตุ เจ้าเรือน เชื่อว่าคนเกิดพร้อมกับธาตุที่ติดตัวมา กล่าวคือคนที่เกิดเดือนเมษายน พฤษภาคม มิถุนายน เป็นธาตุลม คนที่เกิดในเดือนกรกฎาคม สิงหาคม กันยายน เป็นธาตุน้ำ คนที่เกิดในเดือนตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม เป็นธาตุดิน และคนที่เกิดเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เป็นธาตุไฟ ความผิดปกติของธาตุเรียกว่า ธาตุหย่อน ธาตุกำเริบ และธาตุพิการตามลำดับ ความรุนแรงในการรักษาโรคต้องให้การดูแลทั้งกายและจิตใจไปพร้อมๆกัน

1. การกินอาหารตามธาตุ แนวทางการรักษาเรื่องของกาย เน้นการป้องกันก่อนป่วย เนื่องจากพออายุเข้า 30 ปี ธาตุทั้ง 4 เริ่มเสื่อม ทุกคนพึงดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท บำรุงชีวิตด้วยอาหารกินอย่างพอดี ถูกกับธาตุ และออกกำลังกายทำฤๅษีตัดตน เป็นการปรับโครงสร้าง ในด้านกรดูแลจิตใจให้ฝึกจิต ฝึกสมาธิ ทำให้เกิดปัญญา มองเห็นสิ่งต่างๆตามความเป็นจริง ไม่ตามใจตนเองด้วยกิเลสและตัณหา และยังแนะนำให้ดำเนิน ชีวิตชอบ สุจริต ชีวิตสงบอยู่กับธรรมชาติและรักษาศีล 5 อย่างสม่ำเสมอ

การกินอาหารไทยซึ่งประกอบด้วยข้าว ผัก ปลา ถั่ว งา และผลไม้ตามฤดูกาล ให้กินตามธาตุกล่าวคือ ผู้ที่เป็นธาตุน้ำกินอาหารรสเปรี้ยว ธาตุลมกินอาหารรสเผ็ดร้อน ธาตุไฟกินอาหารรสเย็น สุขุม (ไม่ร้อน ไม่เย็น) ธาตุดินกินอาหารรสเค็ม มัน หวาน แต่ทั้งนี้ทุกคนต้องกินอาหารหลากหลาย กินให้ครบตามธาตุทุกธาตุ แต่เน้นธาตุพื้นฐานที่บกพร่อง (พิจารณาก่อนบริโภค บริโภคแต่พอประมาณ)

2. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การแพทย์แผนไทยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมอย่างมาก และพบว่าผู้ที่มีพฤติกรรมไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเชื่อ หรือวัฒนธรรมของคนโบราณมักจะมึนเป็นไป เจ็บป่วยไข้ และมีข้อปฏิบัติ ข้อห้าม

ของแสง และยังเน้นให้เคารพสักการะผู้มีพระคุณ ได้แก่ พระศาสดา บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ การทำพิธีกรรมเป็นการเรียกศรัทธา ทำให้ผู้ป่วยเกิดความเชื่อมั่น มีพลังหรือกำลังใจ ทำให้โรคหายได้โดยหลักธรรมชาติ บางครั้งมีพิธีบนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อขอให้โรคหายและเมื่อหายแล้วก็ต้องมีสังฆะคือ กระทำตามสิ่งที่ได้บนบานไว้ แล้วสิ่งนี้ทำให้คนเกิดความเชื่อมั่น และประพฤติดี เคารพกันตามอาวุโส อันเป็นวัฒนธรรมไทยมาแต่โบราณ

3. การปรับสมดุล ร่างกายประกอบไปด้วยกายและจิต ทั้งสองส่วนต้องสมดุลจึงจะคงสภาพอยู่ได้ ร่างกายที่แข็งแรงอยู่ภายใต้จิตใจที่เข้มแข็ง อดทน มีการฝึกจิตอยู่เป็นนิจ ร่างกายจะแข็งแรงอยู่ได้ก็ด้วยมีการทำงานหรือออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา ไม่ทำการงานเกินกำลังหรือปฏิบัติยอหย่อนจนเกินไป แต่ให้เกิดความพอดี นั่นคือ ความสมดุล ในเรื่องของจิต พึงควบคุมจิต ต้องเตือนตนเองไม่ให้เกิดกิเลส มีความโลภ โกรธ หลง เป็นต้น อันเป็นทางนำไปเกิดความไม่สมดุลทางจิต ในด้านร่างกายก็เช่นกัน ธาตุทั้ง 4 ที่มาประชุมกันเป็นตัวตนนั้น ก็ต้องมีความพอดีมันถึงจะเกาะกลุ่มกันได้ การทำให้เกิดความสมดุลก็ต้องปฏิบัติตามแนวทางเช่น การบริโภคอาหารที่เหมาะสม การแช่เท้าด้วยน้ำอุ่นเป็นการเริ่มต้นเปิดประตูลม การนวดเท้า นวดตัว หัวนวดน้ำมัน การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การจัดพิษออกจากร่างกาย การใช้ยาสมุนไพรและการออกกำลังกายในทำฤๅษีตัดตน ฯลฯ การรักษาโดยแพทย์แผนไทยนั้นเป็นการรักษาทั้งตัว ทำเป็นชุด ให้ทำทุกอย่างไปพร้อมๆกันตามที่หมอเป็นผู้กำหนด การวางยารักษามีขบวนการตั้งแต่เริ่มแรกเช่น ยกครู เปิดประตูลม ปรับธาตุทั้ง 4 นวดแผนไทย (หัตถบำบัด) ปรับสมดุลของร่างกาย จัดยาสมุนไพรให้มาตรงการล้างพิษเช่น ดื่มน้ำ สอนล้างทวารและเมื่อรักษาจนเกิดสมดุลแล้ว ก็มีแนวทางรักษาให้ร่างกายคงสภาพที่ดีไว้ต่อไป อันเป็นการรักษาแบบครบวงจร

4. การนวดแผนไทย การนวดเป็นการปรับสมดุลของธาตุทั้ง 4 ใช้ได้ดีกับโรคเกือบทุกโรค โดยเฉพาะโรคที่ออกอาการปวดเมื่อยร่างกาย ปวดหัว ปวดคอ บ่า ไหล่ ปวดหลัง ปวดข้อ ปวดกระดูก และความเครียด การนวดแผนไทยแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ “การนวดแบบราชสำนัก” ซึ่งเป็นการนวดกดจุดตามเส้นประธานเป็นหลัก ไม่รุนแรงมาก ไม่มีการหัก ดัด บิด แขนขา หลัง คอ ลำตัว เน้นกดจุดที่มีอาการ

ปวดกล้ามเนื้อที่ตึงเครียด ผลที่ได้ดีมากในโรคปวดหัวแบบไมเกรน ปวดคอ บ่า ไหล่ สะบักหลัง ในคนที่ทำงานในออฟฟิศหรือใช้คอมพิวเตอร์มากๆ และในโรคปวดหลังที่เกิดจากการนั่งนานๆหรือมีความเครียด การนวดอีกชนิดเรียกว่า “การนวดแบบเชลยศักดิ์” หรือนวดผ่อนคลาย เป็นการนวดตามระบบตั้งแต่เท้า ขา ลำตัว หลัง บ่า ไหล่ ถึงศีรษะ มีการตัดตัวตามสมควร เหมาะสำหรับผู้ชายวัยทองผู้มีอาการปวดเมื่อยตัวปวดหลัง บ่า คอ มีนศีรษะ เหนงหงอย หลังการนวดจะรู้สึกกระปรี้กระเปร่า ส่วนการนวดอีกชนิดหนึ่งที่นิยมกันมากในผู้ที่เดินมาก ยืนนานมีอาการปวดเมื่อยเท้า น่อง สะโพกเป็นประจำคือ การนวดเท้า เป็นการกดตามจุดต่างๆของฝ่าเท้าซึ่งมีจุดสัมผัสที่เมื่อกดแล้วจะตอบสนองต่ออวัยวะในร่างกาย ตั้งแต่สมอง ตา หู คอ จมูก กล้ามเนื้อของลำตัวตลอดจนอวัยวะในร่างกาย ให้ทำงานตามสมควรจะเป็นของมัน เป็นการปรับสมดุลทั้งร่างกายและจิตใจ มีผลคลายปวด คลายเครียด และปลอดภัยจากโรคที่เป็นอยู่

5. การขจัดสารพิษออกจากร่างกาย เนื่องจากคนเราเมื่อบริโภคอาหาร สูดอากาศ ย่อมรับสารพิษซึ่งเจือปนมาในอาหาร น้ำดื่มตลอดเวลา ขบวนการธรรมชาติกำจัดของพิษออกทางเหงื่อ ลมหายใจ ปัสสาวะและอุจจาระ การเร่งการขจัดสารพิษในกรณีที่ธาตุแปรปรวนหรือเกิดเจ็บป่วยขึ้นแล้วเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งกระทำได้โดยการดื่มน้ำมากๆ กินยาสมุนไพรสวนล้างทวาร ใช้ยาระบาย ยาขับปัสสาวะทำให้อาเจียน ใช้ยาพอกดูดพิษ ฯลฯ โดยน้ำเป็นน้ำบริสุทธิ์ น้ำแร่ น้ำแม่เหล็กและสวนอุจจาระด้วยน้ำเปล่า น้ำอุ่น หรือน้ำกาแฟ

6. เกล็ดขำบัต (การใช้ยาสมุนไพร) เกล็ดขำบัตสำหรับกลุ่มอาการในผู้สูงวัยหรือวัยทอง (รวมทั้งผู้เจ็บไว้ในวัยอื่นด้วย ยกเว้นเด็กเล็ก) จะช่วยให้อาการต่างๆทุเลาลงจนหายขาดได้ แต่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง และใช้ร่วมกับยาแผนปัจจุบันได้โดยไม่มีอาการข้างเคียงที่รุนแรงใดๆ หากใช้ด้วยความระมัดระวังเพื่อความเข้าใจ อาจแบ่งกลุ่มอาการและยาสมุนไพรที่สมควรใช้ดังต่อไปนี้

กลุ่มอาการระบบประสาท เช่น เครียด นอนไม่หลับ วิตกกังวล ซาตามตัวไม่ทราบสาเหตุ ความจำเสื่อม อ่อนเพลีย ระวังใจ ใช้ยาสมุนไพรดังต่อไปนี้เพียงอย่างเดียวหรือ 2-3 อย่าง ดังนี้

- แคปซูลใบบัวบก
- แคปซูลใบแปะก๊วย

- สารสกัดใบแปะก๊วยเม็ด
- แคปซูลขมิ้นชัน
- แคปซูลสารสกัด ขมิ้นชัน
- แคปซูลเห็ดหลินจือ
- แคปซูลเบญจขันธ์ หรือเจียว กู๋ หลาน
- แคปซูลดอกขี้เหล็ก
- น้ำมันงา
- น้ำมันมะพร้าว

กลุ่มอาการทางเดินหายใจ ภูมิแพ้

- แคปซูลเม็ดฟ้าทะลายโจร
- แคปซูลขมิ้นชัน
- แคปซูลหนุมานประสานกาย
- แคปซูลเหงือกปลาหมอ และพริกไทย
- ยาเม็ดแก้ไอมะแว้ง
- ยาน้ำแก้ไอมะขามป้อม
- ยาเม็ดแก้ไออื่นๆเช่น ตราตะขบ 5 ตัว ฟ้าทะลายโจร
- แคปซูลพลูคาว
- ยาผงชะเอม
- ยาชงใบกะเพรา พริกไทยดำ เกล็ดดำ
- ยาชงใบหนุมานประสานกาย

กลุ่มอาการระบบทางเดินอาหาร

- แคปซูลกระเทียม กระเทียมสกัดโคไฟปรีน
- ขมิ้นชัน แคปซูล
- เนื้อมะขามป้อมแห้ง
- แคปซูลคุมธาตุแก้ท้องอืด (ซ่า ดิปลี พริก พริกไทย)
- ยาธาตุน้ำอบเชย
- ผงอบเชย
- แคปซูลบอระเพ็ด
- แคปซูลขิง
- ยาต้มใบเปล้าน้อย
- ผงกล้วยดิบ
- ดินขาวหรือเคโอลิน
- แคปซูลใบฝรั่ง
- ยาเม็ดมะขามแขก
- ยาชงใบชุมเห็ดเทศ
- เม็ดแมงลัก
- ดีเกลือฝรั่ง

- น้ำมันละหุ่ง
- หัวมันบุก
- มันบุกเส้น
- น้ำผึ้ง
- ชาหญ้าหวานหรือสตีเวีย
- กระจับเขียวสด อบแห้ง
- ขมิ้นขาวสด

กลุ่มอาการระบบทางเดินปัสสาวะและสืบพันธุ์

- ยาขงกระจับแดง ชากระจับแดง
- ผงสกัดกระจับแดง
- ยาขงหญ้าหนวดแมว
- ยาขงชิง ชิงพง
- ยาขงใบบัวบก
- ยาขงตะไคร้
- แคปซูลฟ้าทะลายโจร
- ยาขงใบชุมเห็ดเทศ
- แคปซูลดอกขี้เหล็ก
- ชา ต้นลูกใต้ใบ
- ยาขงต้นไมยราพ หญ้าหนวดแมว ต้นลูกใต้ใบ

กลุ่มอาการกล้ามเนื้อ กระดูก เส้นเอ็นและข้อ

- ยาเม็ด ยาแคปซูลเกาวัลย์เปรี๊ยะ
- ยาขงเกาวัลย์เปรี๊ยะ
- ยาแคปซูลเพ็ชรสังฆาต
- แคปซูลชิง ชิงพง
- แคปซูลขมิ้นชัน
- แคปซูลมะรุ่ม
- ครีมีโพล ใช้ทาภายนอก
- น้ำมันโพล ใช้ทาภายนอก
- น้ำมันว่านหลากหลายเช่น ว่านนางคำ เถาเอ็นอ่อน
- ลูกประคบโพล และสมุนไพรอื่นๆใช้ทาภายนอก
- แคปซูลบอระเพ็ด
- ยาขง เกาวัลย์เปรี๊ยะ เถาโคคลาน
- ยาขง กำลั้งวัวเจลิง กำลั้งเสือโคร่ง เกาวัลย์เปรี๊ยะ เถาโคคลาน

กลุ่มยาลดไข้ แก้ปวด

- แคปซูลฟ้าทะลายโจร
- ยาจีนทิลลา ประกอบด้วยเถาบอระเพ็ด ผลกระดอม

รากปลาไหลเผือก โกงฐสอ โกงฐเมา โกงฐพาลัมภา และจันทร์ทั้งสอง (แดง-ขาว)

- ยาเขียว ประกอบด้วย ใบพิมเสน
- ยาขงลูกใต้ใบ ใช้แก้ไข้ได้อีกเสบ
- ตับอักเสบบจากไวรัสบี
- ยาประสะจันทน์แดง

กลุ่มอาการเป็นลมวิงเวียน มีดหน้า ตาลาย

- ยาหอมเทพจิตร และยาหอมอื่นๆ
- ยาต้มพิมเสน และยาต้มส้มโอมี้อและยาต้มอื่นๆ
- น้ำผึ้ง

กลุ่มอาการความรู้สึกทางเพศเสื่อมในชายวัยทอง

- ยาแคปซูล กระชาย พริกไทย เหงือกปลาหมอ
- ว่านน้ำ
- ยาแคปซูลเพกา
- แคปซูลขมิ้นชัน

กลุ่มอาการปัสสาวะแสบร้อน ร้อนผิวหนัง อารมณ์หงุดหงิดในหญิงวัยทอง

- ฟลาว่าซอยสกัดจากถั่วเหลือง แคปซูล
- แคปซูลลูกยอ
- น้ำหมักลูกยอ
- ยาประสะโพล

กลุ่มโรคเรื้อรัง โรคผิวหนัง มะเร็ง

- แคปซูลเนเจอร์เพลิกซ์ ประกอบด้วยสารสกัดจาก งวงตาล พลูควา สะแกนา คัดเค้า และพิกุล
- น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น ใช้ได้ทั้งกินและทา
- แคปซูลเห็ดหลินจือ
- ประกอบด้วยสารสกัดเห็ดหลินจือ
- แคปซูลเคอร์มินหรือขมิ้นชันสกัด
- แคปซูลจินเนกซ์ ประกอบด้วยสารสกัดปัญจขันธ์
- แคปซูลกวาวเครือขาว
- ยาขงโตไม้รู้ล้ม เหงือกปลาหมอ

กลุ่มยาลดไขมันในเลือด

- ชาดอกคำฝอย
- ยาขงกระจับแดง
- แคปซูลกระเทียม

- ซาคำฝอย และยาหญาหวาน
- ซาทองพันชั่ง
- น้ำคั้นมังคุด

กลุ่มยาใช้ทาภายนอก

- ครีมบัวบก ทาแก้แผลเป็น แผลเรื้อรัง
- เจลว่านหางจระเข้ ทาแก้ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แผลเรื้อรัง
- ยาเปลือกมังคุด ใส่แผลสด
- น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น ทาผิวให้ชุ่มชื้น รักษาแผล ทาถูนวดแก้ปวดเมื่อย
- น้ำคั้นใบชะพลู ทาแก้ลมพิษ
- น้ำมันงา ทาผิวให้ชุ่มชื้น รักษาแผล ทาถูนวดแก้ปวดเมื่อย
- น้ำคั้นเสลดพังพอน ทาแก้ริ้ว รุสวัด ถอนพิษ แผลงัสต์วิกิตต่อ
- กรีเซอริน หนุ่ยยอ ทาแก้ริ้ว แผลในปาก รุสวัด
- ครีมหนุ่ยยอ ทาแก้ริ้ว รุสวัด แก้พิษสัสต์วิกิตต่อ
- ดันทองพันชั่ง ตำพอกฝีคันโรคริดสีดวง

กลุ่มยากำจัดพยาธิ หนองแมลง

- ดันต้อยตึงหมัก ฆ่าพยาธิดำ
- ดันทางไหล ฆ่าแมลง
- ดันขอบชะนาง ฆ่าแมลง
- ดันหนอนตายอยาก ฆ่าหนอนปลาร้า หนอนกินผัก

กลุ่มล้างพิษในร่างกาย พิษยาฆ่าแมลง

- ยาชงใบรางจืด
- น้ำบริสุทธิ์ น้ำแร่ น้ำแม่เหล็ก
- การสวนอุจจาระด้วยน้ำ น้ำกาแฟ
- ชาใบหม่อน

- ซาปัญญาจันทร์ (เจียวกู่หลาน)
- น้ำผึ้ง นมผึ้ง เกสรผึ้ง
- ซาลูกใต้ใบ
- น้ำคั้นตันหึ่งห้อย

ยารักษาริดสีดวง

- ยาเหือกปลาหมอและพริกไทย แก่ริดสีดวง จมูก และทวาร
- ยาแคปซูลเพ็ชรสังฆาต แก่ริดสีดวงทวาร
- แคปซูลขมิ้นชัน
- กล้วยสุก
- เม็ดแมงลัก

สรุป

การรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์ไทยเดิม หรือการแพทย์แผนโบราณ มีองค์ประกอบของการปรับสมดุลของธาตุ ซึ่งร่างกายประกอบด้วยธาตุทั้งสี่เมื่อเกิดขาดความสมดุล จะเกิดอาการธาตุหย่อน กำเริบ และพิการตามความรุนแรง การปรับสมดุลมุ่งหมายป้องกันไม่ให้เกิดโรค และหากเกิดก็รักษาให้ทุเลา ซึ่งการรักษาประกอบด้วย การกินอาหารตามธาตุ การฝึกจิต การออกกำลังกายแบบฤๅษีตัดตน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสม การนวดตัว นวดน้ำมัน การอบ ประคบ และการล้างพิษออกจากร่างกาย รวมทั้งทำการต่างๆให้คงสภาพสมดุลของกายไว้ให้ได้ มีการใช้ยาสมุนไพรเพื่อบำบัด ซึ่งสมุนไพรนั้นมีทั้งสมุนไพรเดี่ยว และเป็นตำรับ มุ่งที่ปรับธาตุให้สมดุล และมีรายละเอียดในการใช้ที่ต้องพิจารณารักษาไปตามกลุ่มอาการซึ่งในแง่ของขนาดของยา และวิธีใช้นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่แพทย์ผู้ประกอบโรคศิลปะต้องค้นหาต่อไป รวมทั้งการเฝ้าระวังอาการแทรกซ้อน เช่น การใช้ความรู้ทางแพทย์แผนปัจจุบันในการตรวจเลือดเพื่อวิเคราะห์ค่าเอนไซม์ในตับ (SGOT, SGPT) เป็นต้น